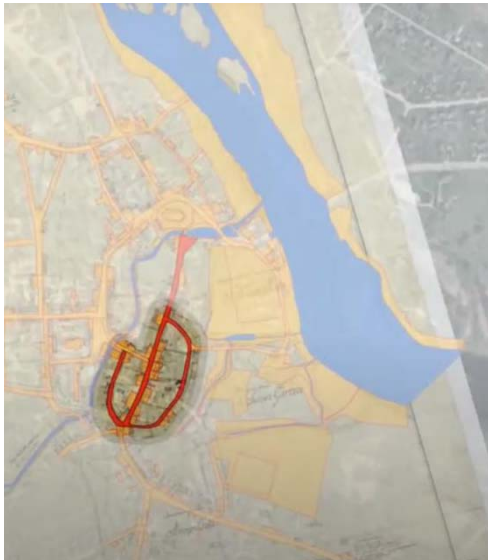

Kuldīgas pilsētas vēsture Kurzemes-Zemgales hercogistes un Latvijas vēstures kontekstā

Senākā zināmā apmetne, ko iespējams sasaistīt ar mūsdienu Kuldīgu, atradās aptuveni trīs kilometrus lejup pa upi no vecpilsētas, vietā, kas tiek dēvēta par Veckuldīgas pilskalnu, kurš datējams jau ar vēlā dzelzs laikmeta otro pusi (9.–12. gadsimts). Šajā laikā reģionu uz dienvidiem un rietumiem no Daugavas apdzīvoja vairākas ciltis, kas gadsimtus vēlāk veidoja latviešu tautas pamatu: kurši, zemgaļi un sēļi.

Atbilstoši vispārējai situācijai Eiropā šajā Baltijas vēstures periodā dominēja kristīgās ticības izplatīšanās uz austrumiem. Pēc tam kad sākotnējie, kopš 12. gadsimta 80. gadiem veiktie miermīlīgas kristianizācijas mēģinājumi izrādījās nesekmīgi, Katoļu baznīca izlēma virzīties uz mērķi ar militāriem līdzekļiem. 1202. gadā pāvests Innocents III apstiprināja *Frates milicie Christi de Livonia* ordeņa, plašāk pazīstama kā Zobenbrāļu ordenis, dibināšanu, kam bija jāsniedz atbalsts Livonijas bīskapam Baltijas reģiona iekarošanā. 1237. gadā pēc gadu iepriekš piedzīvotas smagas sakāves ar pāvesta Gregora IX rīkojumu šis ordenis tika iekļauts Vācu ordenī. Līdz 1290. gadam Vācu ordenim – ar sava Livonijas atzara rokām – izdevās iekarot teritoriju, ko šodien aizņem mūsdienu Latvijas valsts. Tomēr visa šī teritorija nepiederēja Ordenim – tas to dalīja ar Livonijas bīskapijām – Kurzemes bīskapiju un Rīgas arhibīskapiju. Šis Kurzemes un Zemgales sadalījums noteica daudzu apdzīvotu vietu un pilsētu attīstību un atstāja paliekošu ietekmi arī uz Kurzemes-Zemgales hercogisti.

Kuldīgā divu gadu desmitu garumā notika arheoloģiskie izrakumi, kuru laikā tika

pētīti dažādi kultūras slāņi no Vācu ordeņa Livonijas atzara, kā arī no hercogistes laika, sekmējot izpratni par pilsētas attīstību. 21. gadsimta sākumā veiktais radioaktīvā oglekļa datējums apliecināja, ka teritorija, kas pazīstama kā Kalnamiests, ir tikusi apdzīvota kopš 12. gadsimta sākuma un tādējādi ir viens no visagrāk apdzīvotajiem mūsdienu Kuldīgas rajoniem. Tā paša pētījuma ietvaros šī rajona ielu seguma virsma tika datēta ar 17. gadsimtu, pierādot, ka viduslaiku miests vēlāk tika integrēts agrīnā Kurzemes-Zemgales hercogistes apdzīvotā vietā. Kalnamiests

atrodas mūsdienu Kuldīgas centrā. To veido trīs ielas – Kalna iela, Rumbas iela un Jelgavas iela, un tam ir sava oriģināla forma, kas atšķir to no pārējās pilsētas daļas. Vēl šodien šīs ielas sniedz priekšstatu par mazo apdzīvoto vietu, kāda toreiz bija Kuldīga. Šīm ielām ir īpaša ovāla forma, kāda nav atrodamā nekur citur pilsētā. Visa Kalnamiesta teritorija atrodas Alekšupītes austrumu krastā, aptuveni 200 metru iekšzemes virzienā no Ventas Rumbas.

Savas misijas gaitā turpmāko 200 gadu laikā Vācu ordenis uzbūvēja daudzas pils, lai aizsargātu stratēģiski nozīmīgas vietas un ceļus, piemēram, tirdzniecības ceļu no Rīgas uz Kēnigsbergu (mūsd. Kaļiņingradu). Šīs pils daudzviet veidoja kodolu apdzīvotām vietām, daudzas no kurām – tostarp Kuldīga – Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā kļuva par pilsētām.

Kuldīgas, kura toreiz tika saukta par Goldingenu, pirmsākumi meklējami 1242. gadā, kad pāvesta legāts Vilhelms no Modēnas deva Vācu ordeņa Livonijas atzaram atļauju būvēt pili kristīgās ticības aizsardzībai, līdzīgi kā tas bija citās šī reģiona vietās. Šī vieta pils būvei tika izvēlēta, pateicoties tās stratēģiskajam novietojumam starp Livoniju un Prūsiju, kas nodrošināja Vācu ordenim nepieciešamo kontroli pār tobrīd naidīgajiem politiskajiem spēkiem. Pils teritorija atrodas Ventas upes kreisajā krastā uz ziemeļaustrumiem no Kalnamiesta. Pati pils bija atdalīta no apdzīvotās vietas ar

aizsarggrāvi, un tās teritoriju norobežoja arī Alekšupīte ziemeļu pusē un Venta austrumu pusē. Lielu daļu perioda, kad tā atradās Vācu ordeņa pakļautībā,

Kuldīga saglabāja viduslaiku apmetnes plānojumu un apjomu. Pils kā pilsētas oficiālais aizsākums pastāvēja līdzās apdzīvotajai vietai.

Kurzeme pirmo reizi pasaules kartē tika minēta Vācu ordeņa laikā. Mūka Gervasa no Ebstorfas 13. gadsimtā radītā vēsturiskā pasaules karte *Monialium Ebstorfensium Mappamundi* tiek uzskatīta par vecāko mūsdienu Latvijas teritorijas atainojumu un tajā minēta Rīga, Kurzeme un Zemgale.

Jau 14. gadsimtā Kuldīgas miests iesaistījās Hanzas savienības aktivitātēs un sāka nodarboties ar starptautisko tirdzniecību. 1378. gadā – desmit gadus pēc pievienošanās Hanzas savienībai – Kuldīga ieguva Rīgas pilsētas tiesības.

Šajā laikā cita citu nomainīja vairākas urbānās ekspansijas fāzes, attīstoties teritorijai uz ziemeļiem no pils. Šīs attīstības gaitā radās pirmie elementi, kas ir būtiski organizētas pilsētas funkcionēšanai, piemēram, tirgus laukums un baznīca. Tā bija pirmā reize, kad Kuldīga izpletās ārpus abu upju ierobežotās teritorijas. Aleksūpīte vairs nebija apdzīvotās vietas ziemeļu robeža. Tagad tā plūda tieši cauri pilsētas centram, un tika uzbūvēti pirmie tilti. Otrā Aleksūpītes krastā pretī ieejai pilī pirmā Kuldīgā uzceltā dievnama – Sv. Katrīnas Luterāņu baznīcas – priekšā tika izveidots pirmais pilsētas laukums. Šajā kontekstā tika izveidota Baznīcas iela, kas savienoja pilsētas laukumu ar Kalnamiestu uz dienvidiem no baznīcas, tādējādi integrējot abus rajonus vienā administratīvajā sistēmā. Ziemeļu pusē, par Pilsmiestu dēvētā rajonā tika izveidotas vēl piecas ielas. Šodien no šīm ielām ir saglabājušās četras – Policijas iela, Ventspils iela, Kaļķu iela un Upes iela.

Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšana Gotharda Ketlera vadībā

16. gadsimts Eiropas vēsturē bija lielu satricinājumu laiks, kas tiešā veidā ietekmēja arī mūsdienu Latvijas teritoriju. 16. gadsimta 20. gados Livonijā sāka izplatīties Reformācijas idejas, kas strauji ieguva piekritējus ne vien pilsētnieku, bet arī garīdzniecības vidū. Vienlaikus Livonijā arvien vairāk saasinājās cīņa par dominanci abu svarīgāko Livonijas kungu – Vācu ordeņa Livonijas mestra un Rīgas arhibīskapa – starpā. Livonijas iekšpolitisko nestabilitāti steidzās izmantot apkārtējās valstis, kur šai laikā norisa Livonijai pretēji procesi – proti, varas centralizācija un tieksme pēc hegemonijas reģionā. Izšķirošo impulsu pārmaiņām reģionā deva Livonijas karš (1558–1582), kuru aizsāka Krievijas cara Ivana IV (Bargā) iebrukums Tērbatas bīskapijā. Tā kā Livonija nebija spējīga izrādīt nopietnu pretestību Krievijas cara karapulkiem, tās iedzīvotāji meklēja palīdzību pie tuvākajiem kaimiņiem, kā rezultātā 1561. gada jūnija sākumā Ziemeļigaunija ar Rēveli (mūsd. Tallinu) padevās Zviedrijas karaļa Ērika XIV virsvarai. Savukārt atlikušo Livonijas daļu savā pakļautībā ieguva Polijas-Lietuvas karalis Sigismunds II Augusts, taču viņa jaunajiem valdījumiem bija dažāda pakļautības pakāpe. Diplomātisku sarunu gaitā Vācu ordeņa Livonijas atzara mestram Gothardam Ketleram izdevās iegūt bijušās Ordeņa zemes uz dienvidiem no

Daugavas upes – Kurzemē un Zemgalē, kļūstot par laicīgu firstu ar hercoga titulu. Jaunās valsts – Kurzemes-Zemgales hercogistes (*Ducatus Curlandiae et Semigalliae*) jeb saīsināti Kurzemes hercogistes – dibināšanu noteica t. s. Pakļaušanās līgums (*Pacta Subiectionis*), kurš tika noslēgts Viļņā 1561. gada 28. novembrī.

Kurzemes hercogiste ievēriību pelna jau ar to vien, ka tā bija vienīgais veidojums, kas jaunajos apstākļos reprezentēja vietējo valstiskumu bijušās Livonijas teritorijā. Saskaņā ar Pakļaušanās līgumu Sigismunds II Augusts nodeva Gothardam Ketleram kādreizējos ordeņa īpašumus Kurzemē un Zemgalē kā mantojamu lēni. Līgumā karalis garantēja jaunajai vasaļvalstij ticības brīvību saskaņā ar Augsburgas konfesiju, kā arī apstiprināja tiesības ieņemt administratīvos amatus vienīgi vietējiem vāciešiem (indigenāts), bet muižniekiem solīja visu esošo tiesību un privilēģiju saglabāšanu. Oficiāli hercoga tituls skanēja – no Dieva žēlastības Kurzemes un Zemgales hercogs Livonijā (*Von Gottes Gnaden in Liefland zu Curland und Semgallen Herzog*). Ranga un regāliju ziņā Kurzemes hercogs tika pielīdzināts Prūsijas hercogam, kas par Polijas-Lietuvas vasali bija kļuvis 1525. gadā pēc Vācu ordeņa sekularizācijas Prūsijā. Un arī Kurzemes hercoga lēņa dienests jeb militārais pienākums pret lēņa kungu bija tāds pat kā Prūsijas hercogam. Sekojot viduslaiku tradīcijām, gan Prūsijas, gan arī Kurzemes hercogam bija jāatjauno lēņa tiesības ik reizi, kad hercogistē vai Polijā-Lietuvā mainījās valdnieks, saņemot karaļa galmā investitūras diplomu. *Pacta Subiectionis* arī noteica, ka Kurzemes hercogistes mantošana iespējama tikai tiešā vīriešu līnijā, tādēļ 1566. gadā Gothards apprecējās ar Meklenburgas hercoga Albrehta VII (1486–1547) meitu Annu (1533–1602), liekot pamatus Ketleru dinastijai. Pēctecības nodrošināšana bija vitāli svarīga hercogistes turpmākajai pastāvēšanai, jo 1589. gadā seims pieņēma lēmumu, ka, izbeidzoties Ketleru vīriešu līnijai, Kurzemes hercogisti drīkst likvidēt un pievienot Lietuvas Dižkunigaitijai. Šai ziņā Kurzemes hercogiste atšķīrās no Prūsijas, kur mantošanas tiesības apstiprināja arī Hoencollernu blakuslīnijām, kā rezultātā 17. gs. sākumā notika Prūsijas hercogistes apvienošana ar Brandenburgas kūrfirsta valsti.

Pēc Vācu ordeņa atzara Livonijā oficiālās sekularizācijas 1562. gada 5. martā Gothards Ketlers uzsāka savu varas un pārvaldes sistēmas veidošanu. Lai gan pārvalde uz vietām lielā mērā tika pārmantota no viduslaikiem, augstākās pārvaldes aparāts bija jāveido uz kardināli atšķirīgiem pamatiem, jo tā vairs nebija klerikāla, bet gan sekulāra valsts. Atšķirībā no viduslaikiem, kad valsts kalpoja reliģijai, agrie jaunie laiki nāca ar jaunu pieeju – reliģija kļuva par vienu no valsts politiskajiem instrumentiem, bet valdnieka vara pamatojās "Dieva žēlastībā" un viņš bija Baznīcas galva. Pakļaušanās līgumā Polijas karalis bija atzinis luterticību par Kurzemes hercogistes oficiālo reliģiju, un Gotharda vadībā notika hercogistes ev. luteriskās Baznīcas organizācijas izveide. Baznīca kalpoja hercoga varas stiprināšanai un kļuva par vienojošo saiti starp muižniecību un hercogu. Turklāt

Livonijas kara apstākļos Gothards centās noturēt piešķirtās teritorijas un nodrošināt hercogistes integritāti. To bija iespējams izdarīt tikai tajā gadījumā, ja hercogam izdotos padarīt muižniecību par saviem sabiedrotajiem.

Bijušie Ordeņa vasaļi izveidoja hercogistes valdošo kārtu – muižniecību. Polijas karaļa 1561. gada 28. novembrī izdotā privilēģija (*Privilegium Sigismundi Augusti*), kā arī hercoga Gotharda 1570. gada 25. jūnijā parakstītā privilēģija (*Privilegium Gotthardinum*) apstiprināja muižniekiem pilnīgas jurisdikcijas tiesības pār saviem zemniekiem. Muižnieki bija atbrīvoti no nodokļu maksāšanas, tomēr viņiem joprojām bija jāpilda lēņa jeb militārais dienests (t. s. jātnieku dienests jeb *Rossdienst*). Minētās privilēģijas faktiski padarīja ordeņa laikos piešķirtos lēņus par privātpašumu. Līdz ar to privātās rokās nonāca apmēram divas trešdaļas no hercogistes zemes fonda, savukārt atlikusī trešdaļa atradās tiešā hercoga rīcībā un veidoja valsts īpašumu, no kura tika uzturēts hercoga galms un ierēdņi.

Svarīgākos politiskos, ekonomiskos un tiesu jautājumus izskatīja hercoga un muižnieku kopīgās sanāksmēs – landtāgos, kur atšķirībā no Livonijas laikiem vairs nepieaicināja garīdzniecības un pilsētu pārstāvjus. Pilsētas landtāgā pārstāvēja hercogs ar saviem padomniekiem, kam pirms landtāga pilsētnieki iesūtīja savas sūdzības un viedokļus par izskatāmajiem jautājumiem. Landtāga lēmumiem bija likuma spēks. Jau hercoga Gotharda laikā tika likti pamati hercogistes administratīvajam aparātam, kura centrā atradās hercoga galms. Tajā koncentrējās galvenās ar valsts varu un pārvaldi saistītās amatpersonas un institūcijas: hercoga padomnieki, kanceleja un augstākās ekonomiskās pārvaldes iestāde – renteja jeb kamera (*Rent-Cammer, fürstliche Cammer*). Lokālā līmenī hercoga varu reprezentēja pilskungi jeb hauptmaņi [*Hauptmann*], kas pārvaldīja vēl Livonijas laikā tapušos pilsnovadus, un hercoga muižu pārvaldnieki. Pilsētām hercogi apstiprināja privilēģijas un kārtības jeb policijas noteikumus [*Polizey-Ordnung*], kas bija balstīti senajās Lībekas-Visbijas-Rīgas tiesībās.

Tolaik Kuldīgu veidoja vairākas teritorijas ar atšķirīgām funkcijām, piemēram, pils teritorija, viduslaikos tapušais Kalnamiests un Pilsmiests, kas attīstījās ap Sv. Katrīnas luterāņu baznīcu un atradās pilsētas sabiedrisko funkciju centrā. Pastāvošie rajoni tika apvienoti kopīgā tiesiskajā un ekonomiskajā sistēmā.

Viens no senākajiem dokumentiem, kas regulē būvniecību Kuldīgā, tapis 1577. gadā – tikai 16 gadus pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšanas. Kāds saglabājies policijas rīkojums rāda, ka jau 16. gadsimtā Kuldīgā ik gadu publiski tika nolasīti oficiālie būvniecības noteikumi. Mantojuma saglabāšanas politikas kontekstā īpaši interesanti ir divi šī dokumenta punkti. 13. punktā bez rātes atļaujas aizliegts kaut ko būvēt “tirgus laukumā, pie un starp ielām”. Tiem, kas šo likumu pārkāpa, bija jāmaksā sods vai arī nelikumīgi uzceltās mājas jānojauc. 14. punktā skarts ēku nolietošanās un pārbūves jautājums. Lai

nepieļautu visas pilsētas ēku fonda nonākšanu sliktā tehniskā stāvoklī, pilsētas rātei tika dota atļauja inspicēt privātās ēkas un zemes gabalus, kad vien tā ieskatīja par nepieciešamu.

Divas no senākajām būvēm pilsētā – Sv. Katrīnas luterāņu baznīca, kā arī Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca – Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā vairākas reizes tika atjaunotas. Kā pilsētas galvenās kulta celtnes tās ir būtiski mazpilsētas dzīves elementi un tāpēc jau agrīnā fāzē būvju saglabātības kontekstā tām tika piešķirta prioritāte.

Frīdriha un Vilhelma Ketleru kopīgā valdīšana

Apzinoties pastāvošos draudus no ārpuses un nestabilo iekšpolitisko situāciju, hercogs Gothards vēlējās nodrošināt jaunās valsts pastāvēšanu arī pēc savas nāves. Tādēļ testamentā viņš novēlēja varu diviem dēliem. Vecākajam dēlam Frīdriham (*Friedrich*, 1569–1642) viņš novēlēja Zemgali ar centru Jelgavā, kas vienlaikus bija arī hercogienes – atraitnes Annas sēdeklis, bet jaunākajam dēlam Vilhelmam (*Wilhelm*, 1574–1640) – Kurzemi ar centru Kuldīgā. Tomēr būtiskākais testamentā bija noteikums, ka hercogisti nedrīkst sadalīt divās atsevišķās daļās un lēna saņemšanai jeb investitūrai Polijas-Lietuvas galmā jānotiek kopīgi. 1589. gada aprīlī Varšavā Polijas-Lietuvas karalis Sigismunds III (1566–1632) apstiprināja brāļiem kopīgu valdīšanu hercogistē. Investitūras diplomu Frīdrihs saņēma personīgi, bet nepilngadīgo Vilhelmu pārstāvēja padomnieki. Vienlaikus Polijas-Lietuvas seims pieņēma likumu, kas pieļāva, ka, Ketleru dinastijai pārtrūkstot, Kurzemes-Zemgales lēni varētu nepiešķirt jaunam hercogam, bet gan sadalīt vojevodistēs un pievienot Lietuvas Dižkunigaitijai.

Tādējādi Gotharda novēlējums izrādījās tālredzīgs, jo vecākais dēls Frīdrihs palika bez bērniem, līdz ar to tiešā Ketleru valdnieku līnija Kurzemes hercogistē būtu izbeigusies jau otrajā paaudzē.

Hercoga Gotharda nāves brīdī viņa jaunākajam dēlam Vilhelmam bija nepilni 13 gadi. Līdz testamentā noteiktajai pilngadībai – 20 gadiem – viņu nosūtīja studēt uz Rostoku, kur viņš pavadīja četrus gadus. Šajā laikā Vilhelms arī cieši kontaktējās ar mātes radiem un iepazinās ar daudziem Eiropas valdošo namu pārstāvjiem. Brāļa prombūtnē hercogistes pārvalde atradās Frīdriha rokās, kam palīdzēja virkne padomnieku un hercogiene atraitne. Frīdrihs izglītību ieguva uz vietas Kurzemē, taču varākkārt devās arī ilgākos ceļojumos pa Eiropu. Pēc Vilhelma atgriešanās no ārzemēm brāļi 1595. gada 23. maijā noslēdza īpašu līgumu par varas sadali, kas paredzēja, ka katram no viņiem būs savs galms, saimnieciskā pārvalde un zemākā tiesvedība, bet landtāgiem bija jānotiek kopīgi, tādējādi apliecinot hercogistes teritoriālo integritāti. Vilhelms iekārtojās Kuldīgā, izveidojot tur savu galmu. Taču Vilhelma mēģinājumi pārvaldes lietās atbrīvoties no muižniecības ietekmes un ieviest absolūtismam raksturīgu varas formu sastapa sīvu pretestību, kas rezultātā noveda pie atklāta konflikta.

Abi hercogi arī turpmāk periodiski ceļoja uz ārvalstīm, iepazīstinot ar jauno dinastiju dažādus galmus un paplašinot savu redzesloku. Volgastē hercogs Frīdrihs 1600. gadā apprecējās ar Pomerānijas-Volgastes hercoga Ernsta Ludviga (1545–1592) meitu Elizabeti Magdalēnu (1580–1649). Savukārt hercogs Vilhelms 1609. gadā par sievu apņēma Prūsijas hercoga Albrehta Frīdriha (1533–1618) meitu Sofiju (1582–1610). Tikmēr mierīgo dzīvi hercogistē izjauca poļu-zviedru kara (1600–1629) izraisīšanās. Kara pirmajā posmā abi hercogi personiski pildīja savu vasaļa pienākumu, un lielā mērā tieši Frīdriha vadītās vienības parādīšanās kaujas laukā sekmēja lietuviešu karaspēka uzvaru pār skaitliski daudz spēcīgākajiem zviedriem pie Salaspils 1605. gada septembrī. Arī hercogs Vilhelms vairākkārt bija devies pie armijas. Taču no pilnīgas izpostīšanas hercogisti tobrīd glāba tikai Polijas-Lietuvas un Zviedrijas iesaistīšanās Krievijas notikumos (Smuta) un dāņu uzbrukums Zviedrijai 1611. gadā. Vienlaikus pašā hercogistē situācija arvien saasinājās. Apdomīgais hercogs Frīdrihs mēģināja samierināt konfliktējošās puses, taču neveiksmīgi. Par pagrieziena punktu hercogistes vēsturē kļuva muižniecības opozīcijas vadītāju nāve aresta laikā 1615. gada augustā. Muižnieki uzskatīja, ka Vilhelms apzināti devis pavēli viņus nogalināt un to zinājis arī Frīdrihs, tāpēc tie par abiem hercogiem iesniedza sūdzību Polijas karalim Sigismundam III. Karalis atstādināja abus hercogus no troņa. Rezultātā Vilhelms zaudēja hercoga tiesības un devās trimdā uz Pomerāniju, bet Frīdriham ar pūlēm izdevās attaisnoties un saglabāt Kurzemes-Zemgales hercogisti kā vienotu valsti. Taču muižniecība bija guvusi virsroku, ko apliecināja 1617. gada 18. martā izsludinātā hercogistes satversme jeb "Valdības formula" (*Formula Regiminis*). "Valdības formula" noteica valsts iekārtu,

ierobežojot hercoga varu par labu muižniecībai, un palika spēkā līdz pat hercogistes likvidācijai 1795. gadā.

Saskaņā ar “Valdības formulu” hercoga padomnieku institūcija tika reducēta un turpmāk hercogistes valdību veidoja četri virspadomnieki (*Oberräte*): landhofmeistars, kanclers, oberburggrāfs un landmaršals. Tie bija jāieceļ tikai no tādu vietējo dzimtu pārstāvju vidus, kuras bija atrodamas īpašā dižciltīgo sarakstā jeb matrikulā. Bez virspadomnieku ziņas hercogs nedrīkstēja izšķirt nevienu svarīgu politisku jautājumu, sevišķi, ja lieta skāra muižniecības tiesības un privilēģijas. Hercoga prombūtnes, mazgadības, slimības vai nāves gadījumā virspadomnieku kolēģijai bija jāuzņemas hercogistes vadība. Administratīvi hercogisti iedalīja Kuldīgas, Tukuma, Jelgavas un Sēlpils virspilskungu iecirkņos (*Oberhauptmannschaften*), kas sīkāk iedalījās t. s. politiskajās draudzēs (*politische Kirchspiele*). Bez tam hercogistē pastāvēja vēl astoņi pilskungu iecirkņi (*Hauptmannschaften*). Arī pilskungu un virspilskungu amatu drīkstēja ieņemt tikai matrikulā ierakstīto dzimtu pārstāvji, kas sevi dēvēja par ”īsteni dižciltīgajiem” (*vera Nobiles*) jeb bruņniecību (*Ritterschaft*). Saprotais, ka hercoga Vilhelma atbalstītāji šajā korporācijā netika uzņemti. Bez tam ”Valdības formulā” tika noteikts, ka turpmāk hercogistes landtāgiem jānotiek ne retāk kā reizi divos gados. Ja iepriekš tajos varēja piedalīties jebkurš muižnieks, tad tagad tādas tiesības bija tikai vēlētiem deputātiem no privileģētās bruņniecības vidus, un katrai politiskai draudzei landtāgā bija viena balss. Agrākie landtāgu lēmumi zaudēja likuma spēku. Tāpat satversme noteica Gregora kalendāra jeb jaunā stila ieviešanu hercogistē ar 1618. gada 1. janvāri. Līdz ar “Valdības formulas” pieņemšanu Kurzemes hercogistē tika akceptēta aristokrātiska augstākās pārvaldes sistēma, kas faktiski atspoguļoja tos pašus procesus, kas norisinājās arī Polijā-Lietuvā, t. i., karaļa resp. centrālās varas pavājināšanās uz magnātu ietekmes pieauguma fona. Diemžēl Kurzemes hercogi nebija stipras aizmugures un iespēju, kādas, piemēram, bija Prūsijas hercogistei, kas ar laiku tika pievienota Brandenburgas kūrfirsta valdījumiem un kļuva par pamatu Hoencollernu izveidotajai karalistei. Tāpat arī Kurzemes hercogi neuzdrošinājās meklēt atbalstu vietējo iedzīvotāju masās, kuras pārsvarā veidoja latvieši, kas pa lielāku daļu tika piesaistīti zemei kā dzimtcilvēki un tikai salīdzinoši nedaudzi bija personīgi brīvi. Latvieši nodrošināja hercogistes ekonomisko pamatu, nodarbojoties ar zemkopību, zvejniecību, amatniecību, sīktirdzniecību utt., taču viņiem nebija politisku tiesību.

Iekšējā konflikta noregulēšana vēl nenozīmēja to, ka būtu novērsti draudi hercogistes pastāvēšanai. 1621. gadā Baltijā atjaunojās karadarbība, septembrī zviedri ieņēma Rīgu, bet oktobrī iegāja Kurzemes hercogistē, ieņemot Jelgavas pili. Vienlaikus hercogistē iegāja arī poļu karaspēks. Pili hercogs Frīdrihs atguva pēc nepilna gada, bet 1625. gada vasarā un rudenī zviedri vēlreiz okupēja daļu hercogistes. Ieilgušais karš spieda hercogu Frīdrihu meklēt nemilitārus risinājumus hercogistes pasargāšanai, mēģinot iegūt Kurzemei neitrālas valsts